

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Балабақшада ТРИЗ технологиясын қолдану

ЖАРИЯЛАНДЫ
31.12.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/174234/

Бейсенбаева Айнур Камбаровна

Лауазымы: тәрбиеші

Жамбыл облысы, Мойынқұм ауданы

Ақбота бөбекжай бақшасы

Кіріспе

ТРИЗ (ӨТШТ — Өнертапқыштық тапсырмаларды шешу теориясы) – шығармашылық тапсырмаларды шешу әдістемесі, оның мақсаты балалардың ойлау қабілеттерін дамыту, қиялын жетілдіру және мәселелерге шығармашылық көзқараспен қарауға үйрету. Бұл әдістеме балалардың логикалық ойлауын, проблемаларды шешу дағдыларын және жаңа идеяларды ұсыну қабілетін арттырады. Балабақшада ТРИЗ технологиясын қолдану балалардың танымдық қабілеттерін дамытуға, шығармашылық ойлауды ынталандыруға және оларды жаңа идеяларды еркін қалыптастыруға бағытталған. Мұндай тәсіл баланың ақыл-ойын қалыптастыруда және оның қоршаған ортаға деген көзқарасын кеңейтуде үлкен рөл атқарады.

1. ТРИЗ технологиясының негіздері

ТРИЗ әдістемесін 20-ғасырдың ортасында Генрих Альтшуллер жасаған. Оның мақсаты – шығармашылық тапсырмаларды жүйелі түрде шешудің әдістерін ұсыну. Бұл технология балалардың сыни және креативті ойлауын дамытуға бағытталған.

1.1. ТРИЗ қағидалары

ТРИЗ әдістемесінің негізгі қағидалары балалардың шығармашылық ойлауын дамытуға бағытталған. Олардың ішінде:

- Проблеманы жүйелі түрде талдау:** Балалар берілген тапсырманы немесе мәселені толық талдай отырып, оның әртүрлі қырларын зерттейді. Бұл талдау

процессінің әрбір қадамы баланың ойлау қабілетін тереңдетуге көмектеседі.

- **Мәселенің шешімін бірегей тәсілмен табу:** ТРИЗ әдісі балаларға дәстүрлі шешімдерден басқа, тың және креативті тәсілдерді іздеуге үйретеді. Ойлау аясын кеңейту оларды бұрын болмаған шешімдерге алып келеді.
- **Қиял мен логикалық ойлауды үйлестіру:** Балалар өз қиялын дамыту арқылы логикалық тұрғыдан ойлауды үйренеді, бұл оларға мәселелерді шешуде тиімді әдістерді табуға мүмкіндік береді.
- **Қарама-қайшылықтарды шешу әдістерін меңгеру:** ТРИЗ балаларға күрделі жағдайларда қарама-қайшылықтарды табу және оларды шешу жолдарын іздеу қабілетін дамытады, бұл логикалық ойлауды жетілдіруге әсер етеді.

1.2. Балабақшадағы ерекшеліктері

Балабақшада ТРИЗ технологиясы ойын түрінде жүзеге асырылады. Бұл балалардың қызығушылығын арттырып, оларды тапсырмаларды орындауға ынталандырады. Ойын арқылы балалар тапсырмаларды жеңіл әрі қызықты түрде шешіп, логикалық ойлау мен шығармашылық қабілеттерін дамытады. ТРИЗ әдісі арқылы балаларға еркін ойнау мүмкіндігі беріліп, олар күрделі тапсырмаларды шешу барысында өздерінің шығармашылық мүмкіндіктерін аша алады.

2. ТРИЗ технологиясын қолдану әдістері

Балабақшада ТРИЗ технологиясын қолдану арқылы балалардың қиялы мен ойлау қабілеттерін дамыту үшін бірнеше тиімді әдістер қолданылады. **Проблемалық тапсырмалар** балаларға қызықты мәселелер мен жағдайлар ұсыну арқылы шығармашылық шешімдер табуға ынталандырады. Мысалы, орман ішінде жоғалған аңдарға қалай көмектесуге болатыны жайлы тапсырма баланы шешім іздеуге және ойлау процесін белсендіруге бағыттайды.

«Егер де...» сұрағы балалардың қиялын дамыта отырып, олардың ойлау аясын кеңейтеді. Мысалы, «Егер де жануарлар сөйлей алса, біз оларға не айтар едік?» деген сұрақ балаларды өз ойларын еркін түрде білдіруге жетелейді.

Образды ойлауды дамыту әдісі арқылы балалар күнделікті заттарға ерекше сипат беріп, оларды жаңа тұрғыдан көреді, мысалы, қасықты ғарыш кемесі немесе таяқшаны сиқырлы құрал ретінде елестету арқылы шығармашылық ойлау дамиды.

Логикалық ойындар баланың мәселені шешу қабілетін арттырады, мысалы, су мен мұздың өзгерісі туралы сұрақ немесе үш жануардың бір тауды бөлісуі сияқты тапсырмалар арқылы балалар өздерінің логикалық ойлауын жетілдіреді. Осы әдістер балаларға ойлау шекарасын кеңейтіп, шығармашылық шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді.

3. ТРИЗ технологиясының пайдасы

ТРИЗ технологиясы балалардың әртүрлі қабілеттерін жан-жақты дамытуға мүмкіндік береді. Бұл әдіс балалардың **сыни ойлау** дағдыларын нығайтады, себебі олар әртүрлі мәселелерді шешу үшін логикалық тұрғыдан ойлауды үйренеді, ал бұл өз кезегінде тиімді шешімдер қабылдауға септігін тигізеді. Сонымен қатар, ТРИЗ балалардың **шығармашылық қабілеттерін** дамытады, өйткені олар қиял мен еркін ойлау арқылы жаңашыл идеялар мен шешімдер табады. Бұл әдіс балалардың **тілдік дағдыларын** да жетілдіреді, өйткені олар өз ойларын, шешімдерін білдіріп, топта бірлесіп пікір алмасады. **Әлеуметтік қарым-қатынас** дағдыларының дамуы да маңызды аспект болып табылады, себебі топтық жұмыстар мен өзара талқылаулар арқылы балалар өзара қарым-қатынас жасау мен бірлесе жұмыс істеудің маңыздылығын меңгереді. ТРИЗ технологиясы баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуына, өз пікірін білдіруге, мәселені жүйелі түрде шешуге, шығармашылықпен ойлауға және басқалармен тиімді ынтымақтастықта жұмыс жасауға бағытталған толыққанды дамуға ықпал етеді.

4. Балабақшада ТРИЗ технологиясын қолдану мысалдары

Балабақшада ТРИЗ технологиясын қолданудың түрлі әдістері балалардың шығармашылық ойлауын, қиялын және танымдық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Мысалы, әңгіме құрастыру әдісінде балаларға бір зат немесе сурет беріледі, ал олар осы заттарды байланыстырып, ерекше оқиға немесе әңгіме ойлап табады. Мысалы, суретте бұлт, күн және ұшақ бейнеленгенде, балалар осы элементтерді байланыстырып, әңгіме құрастыруды үйренеді, бұл олардың қиялын және шығармашылық ойлауын дамытады. Қиял әлемін құру тапсырмасында балаларға белгілі бір елді мекенді немесе ғаламшарды суреттеу ұсынылады. Олар өз қиялында қала немесе ауыл құрып, онда кімдер тұратынын, қандай заттар мен жағдайлар болатынын сипаттайды. Бұл тапсырма балалардың елестету және идеяларды өз бетімен дамыту қабілеттерін арттырады. Сондай-ақ, эксперименттер әдісін қолдану арқылы балалар нақты тәжірибелер жасауды үйренеді. Мысалы, су мен оның үш күйін (сұйық, қатты, газ тәрізді) зерттеу, әртүрлі заттардың суда бататын немесе батпайтынын анықтау сияқты тәжірибелер жүргізу балалардың танымдық қабілеттерін шыңдайды. Бұл әдістер ТРИЗ технологиясын қолдана отырып, баланың сыни ойлау, тәжірибе жасау және жаңашылдыққа ұмтылуын дамытуға бағытталған.

Қорытынды

ТРИЗ технологиясы балабақшада балалардың шығармашылық, логикалық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға зор ықпал етеді. Бұл әдіс балалардың ой-өрісін кеңейтіп, оларды күрделі мәселелерді шешуге және жаңа идеялар табуға баулиды. ТРИЗ арқылы балалардың танымдық қызығушылығы артып, олар қоршаған әлемді тереңірек түсінуге мүмкіндік алады. Сонымен қатар, бұл әдіс баланың қиялын дамытуға, өз пікірін

жеткізуге және шығармашылықпен ойлауға бағытталған. ТРИЗ технологиясы балаларды болашақта кез келген проблеманы шешуде ерекше көзқарас пен тың идеяларды ұсынуға қабілетті, білікті тұлғалар ретінде тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Бала мен балабақша» №6 2015жыл.
2. Bilimdiler.kz. Infourok.ru
3. Программа развития, обучения, и воспитания детей дошкольного возраста на основе ТРИЗ и РТВ. Г. Обнинск 1997
4. Триз для детского сада В.А. Ломова

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.